

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในกระแสการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลกไร้พรมแดนนี้ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้นำรูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ มาไว้ในการส่งเสริมการขายการท่องเที่ยวร่วมกันมาก รวมถึงอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทยด้วย การท่องเที่ยวมีความสำคัญ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมการเมือง และความร่วมมือระหว่างประเทศ จึงจำเป็นต้องสนับสนุนส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น

ข้อมูลขององค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization : WTO) ซึ่งได้คาดการณ์ทิศทาง การเติบโตของการท่องเที่ยวโลกในระยะยาวในตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 – 2563 ว่า จะมีการเติบโตของนักท่องเที่ยวทั่วโลกเฉลี่ยประมาณ ร้อยละ 4.1 ต่อปี โดยในปี พ.ศ. 2553 จะมีนักท่องเที่ยวทั่วโลกจำนวน 1 พันล้านคน และในปีพ.ศ. 2563 จะมีจำนวน 1.6 พันล้านคน นอกจากนี้ ในส่วนของสถานการณ์การท่องเที่ยวโลกในระดับภูมิภาค มีการคาดการณ์อีกด้วยว่า การท่องเที่ยวในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก จะเลื่อนจากอันดับ 3 ในปัจจุบัน (ซึ่งรองจากยุโรป และสหรัฐอเมริกา) มาอยู่ในอันดับ 2 ของโลกในปี พ.ศ.2563 โดยอัตราการขยายตัวของนักท่องเที่ยวในภูมิภาคนี้เฉลี่ยร้อยละ 6.5 ต่อปี และจะมีนักท่องเที่ยว 388 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2563 โดยทั้งนี้ สภาการท่องเที่ยวโลก World Travel & Tourism Council (WTTC) คาดการณ์ว่าในช่วงปี พ.ศ. 2543 – 2553 จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติของไทยจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 7.5 ต่อปี (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. 2540 : 39, 63)

จากการคาดการณ์จำนวนนักท่องเที่ยวดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้อย่างชัดเจนถึงการเจริญเติบโตของการท่องเที่ยวของประเทศไทย และแนวโน้มสถานการณ์การท่องเที่ยวโลกที่นับวันแต่จะดีขึ้นเป็นลำดับในอนาคต เพื่อให้การดำเนินการต่อเนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540 – 2544) ที่เน้นให้ “คน” เป็นจุดมุ่งหมายหลักในการพัฒนาประเทศ โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวในทุกๆระดับ ทั้งด้านการวางแผนและการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบและเกิดความสมดุลทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง

และสิ่งแวดล้อมโดยตรง (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2544 : 3 – 4) เพื่อให้สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งชาติ ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549) จึงเป็นนโยบายที่ชัดเจนของรัฐบาลปัจจุบันที่มี พ.ศ.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งให้ความสำคัญต่อการท่องเที่ยวในระดับพื้นฐานของแหล่งท่องเที่ยวและการบริการเป็นอย่างดี เห็นได้จาก การแถลงนโยบายของรัฐบาลต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544 ว่า “การท่องเที่ยว คือหนทางสำคัญของการนำรายได้กระแสเงินสดเข้าสู่ประเทศ ดังนั้นรัฐบาลจึงมีนโยบายในการส่งเสริมคุณภาพ และมาตรฐานของการบริการเพิ่มความหลากหลายของรูปแบบการให้บริการการท่องเที่ยวและการยกระดับความสามารถในการแข่งขันของการบริการและการท่องเที่ยว” โดยด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว จะเน้นการเร่งพัฒนาบูรณะฟื้นฟูมรดก และสินทรัพย์ทางวัฒนธรรมทั้งในเขตเมือง และนอกเมือง เพิ่มความหลากหลายของการท่องเที่ยวรูปแบบต่างๆ ทั้งเชิงอนุรักษ์ เชิงคุณภาพและการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวให้มากขึ้น (ทักษิณ ชินวัตร, 2544 : 42-45)

ในทศวรรษที่ผ่านมาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ทั่วทุกภูมิภาคของโลก และคาดว่าจะเจริญเติบโตต่อไปในอนาคต องค์การสหประชาชาติ (United Nations) โดยคณะกรรมการการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Commission of Sustainable Development) ได้ตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าว จึงประกาศให้ปี 2545 เป็นปีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนานาชาติ (The International Year of Ecotourism 2002) และขอความร่วมมือประเทศสมาชิกจัดกิจกรรมสนับสนุน ซึ่งมีคำขวัญว่า “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาอย่างยั่งยืน” โดยมีแนวคิดในภาพรวมว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติ เป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น ในการจัดผลประโยชน์และเศรษฐกิจ ช่วยชะลอผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมซึ่งจะได้ประโยชน์อย่างแท้จริงในการชื่นชม เข้าใจธรรมชาติ และวัฒนธรรมท้องถิ่น

ในประเทศไทยเป็นประเทศที่มีศักยภาพ และเอกลักษณ์ / อัตลักษณ์ ทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสูงมากประเทศหนึ่งของโลก เนื่องจากมีระบบนิเวศทางธรรมชาติ ซึ่งเป็นทรัพยากรในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอันทรงคุณค่ามหาศาลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้เป็นอย่างดี ซึ่งรัฐบาลได้กำหนดเป็นนโยบายระดับชาติ เพื่อให้มีนโยบายดังกล่าวมีการนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม มีความสำคัญกับองค์ประกอบหลัก 4 ด้าน คือ องค์ประกอบด้านพื้นที่ การจัดการ กิจกรรม และกระบวนการ รวมทั้งการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2546 : 3-4)

พื้นที่เทือกเขาพระ – เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ เป็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ เป็นพื้นที่ต้นน้ำลำธารของอำเภอหนองบัว มีทรัพยากรที่สำคัญ อาทิเช่น แร่ยิปซัม เป็นแหล่งที่ใหญ่ที่สุดของประเทศไทย มีหินแกรนิต สีชมพู สีดำ และสีมรกต ที่มารวมกันในพื้นที่เดียวกันที่หา

ได้ยากยิ่งแห่งหนึ่งในโลก จึงเป็นที่หมายปองของผู้ประกอบการเหมืองแร่ ที่จะเข้ามาขอประทานบัตร หลวงพ่อไกร (พระนิกร โสภณ ในปัจจุบัน) เจ้าคณะอำเภอหนองบัว และชาวอำเภอหนองบัว ได้ขุมนุมคัดค้านมิให้ทางราชการออกประทานบัตร ให้ผู้ประกอบการเหมืองแร่ หลวงพ่อไกร จึงทูลเกล้าถวายฎีกาแด่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ ให้ทรงรับพื้นที่เขาพระ-เขาสูง เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงรับไว้เป็นโครงการพระราชดำริตั้งแต่ วันที่ 25 มกราคม 2539 (จันทกร รื่นรมย์, 2547 : 2)

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นทำให้ผู้วิจัยซึ่งมีความสนใจที่จะศึกษาในเรื่องการบริหารจัดการด้านการตลาดแบบมีส่วนร่วม ในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ โดยให้ชุมชนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรมเป็นหลัก และให้มองการท่องเที่ยวเป็นรายได้เสริม ที่จะสร้างประโยชน์ให้แก่ตนเอง ครอบครัว และชุมชน เพื่อให้ทราบถึง รูปแบบการบริหารจัดการด้านการตลาดแบบมีส่วนร่วม ในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ และเพื่อเสนอแนะรูปแบบการบริหารจัดการการตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมซึ่งน่าจะเป็นประโยชน์ในการนำไปพัฒนา และจัดการด้านการท่องเที่ยวในชุมชนที่มีความพร้อม มีศักยภาพเพียงพอ ต่อการขยายตัวของ การท่องเที่ยวในระยะยาว อันจะเอื้อประโยชน์ต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของประเทศไทยได้ ในอนาคต

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดจุดมุ่งหมายของการวิจัยไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาปัญหาการตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์
2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารจัดการด้านการตลาดแบบมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง การวิจัยและพัฒนาการบริหารจัดการด้านการตลาด แบบมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยและพัฒนา ดังนี้

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ขอบเขตด้านเนื้อหา ประกอบด้วยการสำรวจหาปัญหาด้านการตลาด ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านการส่งเสริมการตลาด และด้านสถานที่ ในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ – เขาสูง เพื่อนำมาสร้างรูปแบบการบริหารจัดการด้านการตลาด

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ช่วงที่ 1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนในชุมชน และผู้นำท้องถิ่นในพื้นที่ 3 ตำบล คือ ตำบลทุ่งทอง ตำบลหนองบัว และตำบลหนองกลับ จำนวน 7,732 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Krejcie and Morgan (บุญชม ศรีสะอาด. 2535 : 40) จำนวน 367 คน

ช่วงที่ 2 ประชากรที่ใช้ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ 7 คน

ช่วงที่ 3 ในการประเมินทบทวนรูปแบบประชากรคือ ทีมบริหารจัดการการตลาด 15 คน

ขอบเขตด้านตัวแปร

ช่วงที่ 1 ตัวแปรที่ศึกษาคือ ปัญหา ด้านการบริหารจัดการด้านการตลาดแบบมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ – เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

ช่วงที่ 2 ตัวแปร คือ ร่างรูปแบบการบริหารจัดการด้านการตลาดแบบมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ – เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

ช่วงที่ 3 ตัวแปร คือ รูปแบบการบริหารจัดการด้านการตลาดแบบมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ – เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

นิยามศัพท์เฉพาะ

รูปแบบ หมายถึง กระบวนการ ขั้นตอน หรือวิธีการในการออกแบบการบริหารจัดการด้านการตลาดแบบมีส่วนร่วม ในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เทือกเขาพระ – เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ โดยละเอียดทุกขั้นตอนตั้งแต่เริ่มต้นจนจบ

การบริหารจัดการด้านการตลาด หมายถึง กระบวนการจัดการในการพัฒนา และปรับปรุงให้เกิดความสอดคล้องกันของภารกิจ วัตถุประสงค์ ทักษะ ทรัพยากร และโอกาสทางการตลาด รวมถึงการดำเนินกิจกรรมทางการตลาด ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ ราคา การส่งเสริมการตลาด และสถานที่ ของอำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

รูปแบบการบริหารจัดการด้านการตลาด หมายถึง กระบวนการ ขั้นตอน หรือ วิธีการในการบริหารจัดการ ในการพัฒนา และปรับปรุงให้เกิดความสอดคล้องกันของภารกิจ วัตถุประสงค์ ทักษะ ทรัพยากร และโอกาสทางการตลาด รวมถึงการดำเนินกิจกรรมทางการตลาด ได้แก่

ผลิตภัณฑ์ ราคา การส่งเสริมการตลาด และสถานที่ ของอำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ โดยละเอียดทุกชั้นตอนตั้งแต่เริ่มต้นจนจบ

การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนใน อำเภอหนองบัวเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวท่องเที่ยวตั้งแต่การร่วมกันคิดค้นปัญหา ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมกันแก้ไข

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การเดินทางไปยังเทือก เขาพระ- เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ด้วยความสมัครใจโดยมุ่งเน้นการศึกษาเรียนรู้ และชื่นชมกับแหล่งธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศอย่างมีความรับผิดชอบต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ตลอดจนคำนึงถึงการมีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการของท้องถิ่น ทั้งนี้รวมถึงการท่องเที่ยวในแหล่งประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับระบบนิเวศของพื้นที่

เทือกเขาพระ – เขาสูง หมายถึง พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าเขาสูง และป่าเขาพระ ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 1,239 (พ.ศ. 2538) ท้องที่อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ประกอบด้วยกลุ่มภูเขา 2 กลุ่ม คือ กลุ่มเขาพระ มีภูเขา 5 ลูก และกลุ่มเขาสูงมีภูเขา 10 ลูก

ประโยชน์ที่ได้รับ

ในการวิจัยในครั้งนี้จะทำให้ได้รับประโยชน์ดังต่อไปนี้

1. ได้ทราบปัญหาด้านการตลาดในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ – เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อให้ชุมชนได้รับรู้ รับทราบปัญหา รวมถึงสภาพที่แท้จริงและนำไปใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป
2. ได้รูปแบบการบริหารจัดการด้านการตลาดแบบมีส่วนร่วม ในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ – เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งสามารถนำไปเผยแพร่เพื่อกระตุ้นการพัฒนาท้องถิ่นให้กว้างขวาง อีกทั้งยังเป็นตัวอย่างของความเจริญ ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับผู้เยี่ยมชม ทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศ สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ในการพัฒนาประเทศของแผนพัฒนาระยะที่ 9 และโดยเฉพาะอย่างยิ่งสอดคล้องกับนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย